

Vladimíra Fonfárová*GHOSTS THAT SELL MEMORIES TO SHADOWS:**POSTMODERN CHALLENGE OF HISTORIOGRAPHY IN POSTMODERN
CANADIAN FICTION**A Case Study*

Tato disertace zaujme už svým tématem. Vztah mezi *History* a *Fiction*, konkrétně tedy mezi historiografií, vědeckým bádáním, a beletrií s náměty orientovanými na minulost, ať už obecně společenskopolitickou, v širším smyslu „dějinnou“, nebo na individuální lidské osudy, je odedávna velmi úzký a do značné míry „komplementární“; obojí umožňuje rozkrývat – v nejširším smyslu – jevy, fakta a procesy, které sice proběhly v minulosti, ale více či méně podmiňují současný stav věcí.

Práce reflektuje názor, že minulost je z řady důvodů pro současné vnímání pravdivě („vědecky“) nepoznatelná, prezentovaný velmi důrazně v postojích, které v druhé polovině 20. století přinesl postmodernismus; hlavním důvodem je podle nich „nespolehlivost“ a nedostatek objektivních pramenů, s nimiž historiografie pracuje, a fakt, že jazyk díky své povaze není schopen historickou skutečnost objektivně popsat. Proti této tezi lze namítnout, že „historii“ lze poznávat nejen výlučně „faktograficky“, na základě ověřených vypovědí či záznamů pamětníků a zachované dokumentace, ale právě také „literárně“, kdy neověřitelnost „objektivní“ pravdivosti může alespoň z významné části nahradit umělecká pravda literárního textu, námětově orientovaného do minulosti. Ať už skrze postupy odborného historiografického zkoumání, nebo prostřednictvím (umělecké) literatury je ovšem absolutní objektivní poznání minulosti z věci samé skutečně nemožné. Například práce antických historiků jistě nesou vliv jejich subjektivních ideových východisek a o věrohodnosti „vědeckosti“ jejich sdělení lze jistě pochybovat; ale zároveň mají nespornou hodnotu literární – a kdyby jich nebylo, co bychom vlastně o starém Řecku a Římě věděli? Když se ve dvacátém století blížilo dvousté výročí vzniku Spojených států, už řadu let před rokem 1976 se tam zvedla podivuhodná vlna historické novelistiky. Jistěže i americké historiky inspirovalo toto výročí k soustředěnému zájmu o dějiny jejich země (Američané se mi zdají být obzvlášť citliví k faktu, že jejich historie je – pomínou-li se dlouhá staletí přítomnosti původních obyvatel – ve srovnání s historií jiných zemí, v současnosti globálně zdaleka ne tak významnými, relativně krátká, a věnují se jí právě proto velmi důkladně), ale rozměr do historie orientované románové tvorby takových autorů, jako je Gore Vidal nebo Edgar L. Doctorow a v jistém smyslu třeba i John Updike se svou „králikovskou“ tetralogií (kde každý „díl“ vlastně reflektuje jedno desetiletí americké historie, počínaje léty padesátými) zachycuje dějinný vývoj USA možná bohatěji a přesvědčivěji než odborná díla historická; vstup do esteticko-emoční sféry čtenářského vědomí může být mnohem důsažnější než dopad sdělení odborně faktografických. Výrazným obecným rysem postmodernistických postojů je absolutistický negativismus vůči tradičním představám – minulost je (viz shora uvedená argumentace) prostě nepoznatelná, nezjistitelná. Ovšem ona je nesporně poznatelná alespoň do určité míry, parciálně; její obraz bývá sice více či méně zkreslený v důsledku tak či onak aprioristických postojů jejich interpretů (každé historiografické dílo představuje nikoli jen objektivní informace o něčem, co se někdy v minulosti stalo, ale jeho autor to zároveň nezbytně i v duchu svého osobního založení a názorové orientace vykládá, komentuje), ale buďme rádi, že aspoň tak pomáhá ukotvovat možnosti porozumění přítomnosti.

Velmi oceňuji, že doktorandka se na řešení zvoleného úkolu připravila zjevně velmi zodpovědně. Zvládla úctyhodné množství literatury relevantní k tématu a z jejího textu vyplývá, že k ní dokázala nalézat vlastní kritický vztah. V neposlední řadě se rovněž sluší konstatovat, že její angličtina má jednoznačně solidní úroveň.

Za cenné poznatky, které tato disertace přináší, vděčí její autorka především podrobnému *close reading* tří vhodně zvolených kanadských románových děl: Margaret Atwood – *Alias Grace*, Kate Pullinger – *Weird Sister* a Carol Shields – *Mary Swann*. Každé z těchto děl má samozřejmě svou specifiku, ale ve vzájemném dotyku umožnily doktorandce pokrýt zvolenou problematiku velmi spolehlivě a přesvědčivě. Neměl jsem nikdy příležitost věnovat se těmto dílům důkladněji než čistě čtenářsky, takže její argumentace jsem četl s upřímným obohacujícím zájmem. Musím ovšem konstatovat, že se necítím oprávněn vznášet k nim jakékoli relevantní, natož kritické připomínky. Mohu pouze například připomenout autorčino záslužné poukázání na historiografické ignorování té součásti složitého vývoje Kanady, kterou reprezentují „silent voices“ původních kanadských etnik, na něž alespoň zčásti upozorňují některá díla kanadské krásné literatury; ocenit, jak popisuje postupy, jimiž beletrie odkrývá právě neobjektivnost historiografických postupů a postihuje jedinečnost jejich možností, jak soustředěním na osud jednotlivce poukázat na konkrétní rysy celospolečenského vývoje. Přínosná je i její připomínka schopnosti beletristických postupů využívat atmosféry tajemna, záhady, nejistoty k nepřímému postižení pravdivé reality. Líbí se mi teze (jistěže ji nevymyslela sama, ale využila jí zde oprávněně k tématu), že jedním z významných, nosných, specifických rysů kanadské literatury je právě příznačná snaha znovu objevit to, co zaniklo ve vírech času.

Z toho, co jsem zatím uvedl, jasně vyplývá, že podle mého názoru jde o disertaci jednoznačně kvalitní a úspěšnou.

V Praze 2. listopadu 2015

PhDr. Miroslav Jindra